

Η «ΦΙΛΟΚΑΛΙΑ» ΚΑΙ «ΤΟ ΑΔΙΑΝΟΗΤΟ ΤΙΠΟΤΑ»

Γράφει ο μοναχός Μωυσής Ἀγιορείτης
γιὰ τὴν «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»

Όταν ἡ Ἑλλάδα εἰσῆλθε στὴν Εὐρωπαϊκὴ Ἑνωσιὴ ἢ ἐφημερίδα «Le Monde» ἔγραφε: «Σήμερα εἰσῆλθε στὴν Εὐρωπαϊκὴ κοινότητα ἢ χώρα τῆς Φιλοκαλίας». Ἡ Φιλοκαλία εἶναι ἓνα βιβλίο ποὺ πρωτοεκδόθηκε στὴ Βενετία τὸ 1782. Πρόκειται γιὰ συγκέντρωση ἐκλεκτῶν ἀγιοπατερικῶν κειμένων, γιὰ ὅσους ἀγαποῦν τὴν πνευματικὴ ζωὴ, τὴν οὐσιαστικὴ σχέση τους μὲ τὸν ζῶντα Θεό. Συγκεκριμένα κατὰ τὸν τίτλο τοῦ σημαντικοῦ αὐτοῦ βιβλίου, ποὺ χαρακτήρισε μία ἐποχὴ καὶ ἓνα τρόπο ζωῆς, ἀναφέρεται: «Φιλοκαλία τῶν Ἱερῶν Νηπτικῶν. Συνερανησθεῖσα παρὰ τῶν Ἁγίων καὶ Θεοφόρων Πατέρων ἡμῶν, ἐν ἧ δια τῆς κατὰ τὴν πράξιν καὶ θεωρίαν Ἡθικῆς φιλοσοφίας, ὁ νοῦς καθαίρεται, φωτίζεται καὶ τελειοῦται...» Μιλᾶμε λοιπὸν γιὰ φιλοκαλικὴ ἐποχὴ, φιλοκαλικούς πατέρες καὶ φιλοκαλισμό.

Οἱ συντάκτες τοῦ σπουδαίου βιβλίου καὶ τότε κατηγορήθηκαν ἀπὸ ὀρισμένους ὡς σκοταδιστὲς καὶ τοὺς προσῆψαν τὸ σκωπτικὸ προσωνύμιον Κολλυβάδες, γιὰ ἄλλη ὁμως αἰτία. Σήμερα, μετὰ ἀπὸ μελέτη, ἔκδοση κειμένων καὶ ἐκτίμησις ἢ ἐπιστήμη ἀποφαίνεται ὅτι τὸ ἔργο τους ἦταν λίαν ἀξιόλογο καὶ ἔδωσε πνοὴ νέα στὴν ὀρθόδοξη πνευματικὴ ζωὴ. Οἱ πρωτοστάτες τοῦ κολλυβαδικοῦ-φιλοκαλικοῦ κινήματος στέφθηκαν ὑπὸ ἀγριωνυμίας καὶ αὐτὸ λείει πολλὰ.

Μετὰ ἀπὸ διακόσια χρόνια καὶ πλέον ἔρχεται ὁ συγγραφέας Στέλιος Ράμφος, ποὺ πέρασε ἀπὸ διάφορα ἰδεολογικὰ ρεύματα, ν' ἀμφισβητήσει τὴ φιλοκαλικὴ προσφορὰ μὲ τὸ νέο του βιβλίο: «Τὸ ἀδιανόητο τίποτα. Φιλοκαλικὰ ριζώματα τοῦ νεοελληνικοῦ μηδενισμοῦ». Ἄς σημειωθεῖ ὅτι κάποτε μᾶς εἶχε συγκινήσει μὲ γραφές του καὶ εἶχαμε μακρὰς συζητήσεις στὴν ταπεινὴ μας Καλύβη, μαζί μὲ τὸν Κώστα Ζουράρι. Νομίζω ὅτι ὁ κ. Ράμφος τὸ παρατραβάει τὸ σχοινὶ στὶς ἐρμηνεῖες, σχολιασμοὺς καὶ ἀναλύσεις του σὲ κείμενα ποὺ πλησιάζονται μ' ἓνα ἐντελῶς ἄλλο τρόπο.

Ἐμμέσως πλὴν σαφῶς μᾶς λείει πῶς τὸ ἀντιδυτικὸ καὶ γνήσια ἀναγεννητικὸ κίνημα τῶν ἱεροπρεπῶν Κολλυβάδων, κατὰ τὸν Ἀλέξανδρο Παπαδιαμάντη, ἔφερε ὅλη τὴν κακοδαιμονία στὴν Ἑλλάδα. Οἱ φιλοκαλικοὶ πατέρες, Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, ὁ φωστήρας τῆς Θεσσαλονίκης, ὁ νηπτικὸς Ἀγιορείτης, ὁ μέγας Θεολόγος, ὁ ἡσυχαστὴς καὶ διδάχος, ὅπως καὶ ὁ σοφώτατος καὶ πολυγραφότατος, ἀσκητὴς τοῦ Ἄθωνα, νεοησυχαστὴς Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης καὶ οἱ σὺν αὐτῷ μακάριοι ἄνδρες περιόρισαν τὴν Ἐκκλησία, τὴν ἔκλεισαν στὸ καβούκι τῆς, τὴν ἔβγαλαν ἐκτὸς Ἱστορίας, ὥστε νὰ ταλαιπωρούμεθα ἕως σήμερα. Τὸ μόνον ποὺ δὲν λείει εἶναι ὅτι καὶ ἡ σημερινὴ οἰκονομικὴ κρίσις προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀκολούθησι τοῦ πνεύματος τοῦ ἡσυχασμοῦ. Ἡ προκλητικὴ βάνουσι, ἀθεόφοβη, ὠμὴ καὶ ὑπερήφανη ἀπαξίωσις τοῦ ἱεροῦ ἡσυχασμοῦ, τοῦ παλαμισμού, τοῦ κολλυβαδισμού καὶ φιλοκαλισμοῦ ἀγγίζει ἢ ξεπερνᾶ τὰ ὅρια τῆς αἰρέσεως;

Μάλιστα βρέθηκε καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, ὁ κ. Πέτρος Βασιλειάδης, γνωστὸς γιὰ τὶς μοντέρνες ἰδέες του, νὰ χαρακτηρίσει «συγκλονιστικὸ» τὸ βιβλίο τοῦ κ. Σ. Ράμφου κατὰ τοῦ ἡσυχασμοῦ. Ὅτι ὁ ἡσυχασμὸς, λείει, βλέπει μόνον τὸ χθὲς καὶ ὄχι τὸ αὔριο καὶ δημιουργεῖ δι-

χασμό στην ψυχή. Ο κ. Π. Βασιλειάδης τονίζει τη ρήση του κ. Σ. Ράμφου ότι οι μελετητές της Φιλοκαλίας σήμερα μετεωρίζονται «ανάμεσα σε ουράνια προσδοκία και απογεμένη ιστορικότητα».

Είναι λυπηρό να γράφονται αυτά τόσο εύκολα και αυτές οι έντελως προσωπικές έρμηνείες να επικροτούνται από Θεολόγους και να τις προσυπογράφουν· ότι η Σύνοδος του 1351 έθεσε όριστικά την Έκκλησία στο χρονοντούλαπο της ιστορίας. Η ιστορία όμως, πιστεύω, θα προσπεράσει τέτοιες ιδέες. Ο κύριος της ιστορίας είναι ο Χριστός και η Έκκλησία είναι το ζωντανό σώμα Του. Αυτός δίνει πνοή στην Έκκλησία και στον κόσμο. Οι έρμηνείες του βιβλίου είναι τόσο πρωτότυπες, όσο παράξενες και οι ύψηλές πτήσεις του δημιουργούν ισχυρές πτώσεις και οδηγούν σ' ένα άδιανόητο τίποτε...

Φιλοκαλία σημαίνει αγάπη του ωραίου. Ο ωραίος είναι ο Χριστός. Η σύνδεση με τον Χριστό ωραιοποιεί τη ζωή μας. Η Φιλοκαλία μάς λέει πώς θα επιτευχθεί αυτό. Ο Ντοστογιέφσκι λέει· η ωραιότητα θα σώσει τον κόσμο. Η ωραιότητα είναι ο Χριστός. Ιδιαίτερα σήμερα σε μια εποχή έκκοσμικεύσεως και αποστασίας έχουμε μεγάλη την ανάγκη του ήσυχασμού, της μελέτης της Φιλοκαλίας, της συνδέσεως με τον Χριστό και την Έκκλησία Του.